



ADVIES 1807

Vlaams Klimaatbeleidsplan 2021-2030

Datum: 5 september 2018

Voorzitter: Alexandra Smarandescu

Aanwezigen: Ines De Geest, Emily De Laere, Isaak Dieleman, Bram Jansen, Sabine Ingabire, Eveline Meylemans, Koen Seynaeve, Emmy Vandenbussche, Inne Volkaerts

De Vlaamse Jeugd Raad, in vergadering op 5 september 2018, onder voorzitterschap van Alexandra Smarandescu, en met bovenvermelde aanwezigen, adviseert unaniem het volgende:

1. Stel actie niet langer uit, wacht niet met maatregelen en ambitie tot 2021, maar start er nu mee. Maak de aangekondigde ambities concreet. 2
2. Zorg voor goede afstemming met andere beleidsniveaus, in het bijzonder het lokale. De inbedding van het Witboek Ruimte Vlaanderen is een goede zaak. 4
3. Heb voldoende aandacht voor de situatie van jongeren op de huurmarkt. 4
4. Duurzame mobiliteit is meer dan enkel het aanmoedigen van zachte mobiliteit en openbaar vervoer. Zorg dat ook randvoorwaarden zoals veiligheid, gebruiksvriendelijkheid en betaalbaarheid, vervuld zijn. 5
5. Promoot duurzame manieren van reizen zoals bijvoorbeeld internationaal treinverkeer. Laat de luchtvaartsector volwaardig bijdragen in de strijd tegen klimaatverandering. 5
6. Werk financiële drempels voor duurzame consumptie weg en wees een internationale koploper in de transitie naar een duurzaam consumptiemodel. 6
7. Focus zowel op jongeren als volwassenen in bewustmakingscampagnes. Bewustmaking via het onderwijs is een goede zaak. Zorg hierbij voor voldoende ondersteuning voor het onderwijs- en vormingsveld en in het bijzonder jeugdwerkorganisaties. 6
8. Houd rekening met de opkomst van klimaatvluchtelingen. Kaart deze problematiek op internationaal niveau mee aan. 6



1 Situering

In juli 2018 vroeg het kabinet van de Vlaamse minister van omgeving, natuur en landbouw om het advies van de Vlaamse Jeugdraad over de conceptnota voor het “ontwerp van Vlaams Klimaatbeleidsplan 2021-2030.

Op basis van eerdere adviezen¹ wil de Vlaamse Jeugdraad met dit advies de toekomstvisie die het klimaatbeleidsplan uitdrukt verder versterken.

De Vlaamse jeugdraad is blij dat hem advies gevraagd werd over het ontwerp van Vlaams Klimaatbeleidsplan. Klimaat is een thema dat kinderen en jongeren in het bijzonder aanbelangt omdat het beleid van vandaag de wereld vormgeeft waarin wij opgroeien en verder leven. De mate waarin beleidsmakers erin slagen om klimaatverandering tegen te houden, zal de leefbaarheid van de planeet en de samenleving voor de huidige jongere generatie en de toekomstige generaties bepalen.

2 Advies

Stel actie niet langer uit, wacht niet met maatregelen en ambitie tot 2021, maar start er nu mee. Maak de aangekondigde ambities concreet.

Iedereen weet dat klimaatactie van levensbelang is voor onze toekomst, maar de angst voor impact van maatregelen op korte termijn weegt nog te vaak door in de beslissingen. Het tempo van de traagste bepaalt de vooruitgang maar het moet sneller. Als Vlaamse Jeugdraad verdedigen wij de belangen van kinderen en jongeren vandaag en morgen. Wij maken ons zorgen om de huidige verstoring van het klimaat en het ecosysteem. We trekken dus (opnieuw) aan de alarmbel. Dat doen we op alle niveaus. Jongerenvertegenwoordigers en jonge activisten wereldwijd zetten zich in voor ambitieuze klimaatactie. In onze recentste enquêtes² gaven meer dan duizend Vlaamse jongeren ons het duidelijke signaal dat de strijd tegen klimaatverandering voor hen prioriteit is.

Problemen die vandaag een oplossing vragen, mogen niet op onze schouders worden afgeschoven. Ze zullen alleen maar groeien. Hoe later we de curves ombuigen, hoe moeilijker (duurder, pijnlijker) de transitie wordt en hoe groter het risico op een ontwrichting van het systeem, (zowel ecologisch, sociaal als economisch). Ook in de toekomst hebben wij recht op een leefbaar klimaat, veerkrachtige ruimte en een ecosysteem in evenwicht.

Tegelijk zien wij in de transitie enorme opportuniteiten. We worden aangezet om onze levensstijl en ons economisch model grondig in vraag te stellen. We moeten naar oplossingen zoeken voor verschillende maatschappelijke uitdagingen tegelijk. Het is onze overtuiging dat een veerkrachtige, gezonde, solidaire, klimaatneutrale samenleving mogelijk is. Er zijn economische opportuniteiten. Er is momentum om het breedgedragen bewustzijn dat *business as usual* geen optie is, om te zetten in echte verandering. Daarvoor is nu ambitie nodig.

En ambitie is er. Dat lezen wij in het ontwerp voor het Vlaams Klimaatbeleidsplan. We staan achter de globale toon en zijn overtuigd van de doelstellingen. Toch missen we vaak nog concrete invulling. De respectieve hoofdstukjes met ‘beleidsmaatregelen’ lijken te vaak op goede voornemens en bieden te weinig garanties. Wij ijveren dan ook voor een onafhankelijk controlemechanisme dat tijdig rapporteert over de vooruitgang van het Vlaams Klimaatbeleidsplan 2021-2030.

¹ Advies woonbeleidsplan Vlaanderen uit 2013 <https://vlaamsejeugdraad.be/advies/1306-woonbeleidsplan-vlaanderen>, advies Beleidsplan ruimte Vlaanderen uit 2017 <https://vlaamsejeugdraad.be/advies/1701-beleidsplan-ruimte-vlaanderen>, advies duurzame consumptie uit 2011: <https://vlaamsejeugdraad.be/advies/1108-duurzame-consumptie>, Het advies basisbereikbaarheid wordt toegevoegd als bijlage omdat dit nog niet op onze website gepubliceerd staat.

² Het gaat hier om een eigen enquête rond duurzame ontwikkeling, een enquête van Globelink en een lopende enquête rond klimaat en circulaire economie.



De doelstellingen getuigen van een vooruitstrevende brede visie maar we kunnen ons nog te weinig voorstellen wat de maatregelen echt zullen veranderen en hoe. In dat verband wijzen we er graag op dat in bovengenoemde enquêtes ook honderden jongeren aangaven dat ze niet geloven dat het huidige klimaatbeleid in België zal volstaan om klimaatverandering tegen te houden. Wij verwachten meer. Daarom moedigen we de beleidsmakers niet enkel aan om ambitieus te zijn bij het plan voor 2021-2030, maar om nu al meer ambitie te tonen in het uitvoeren van het huidige beleidsplan.

We ondersteunen de benadering waarmee de inleiding van het ontwerp afsluit: De boekhoudkundige methode die Europees is afgesproken zal niet volstaan voor de transitie. Het brede kader moet steeds alle aandacht krijgen en beleid móét de grenzen van de sectoren overschrijden. Daarvoor zal samenwerking tussen alle beleidsniveaus en competenties in België nodig zijn. We zijn ons ervan bewust dat dat minder vanzelfsprekend is dan men zich zou wensen, maar we zijn overtuigd dat iedereen kan leren van elkaar en dat we samen de gewenste resultaten op tijd kunnen behalen. We moedigen Vlaanderen bovendien aan om het voorbeeld van Nederland te volgen en zichzelf ambitieuzere doelen te stellen dan wat Europa eist. Hoe sneller we in de juiste richting evalueren hoe beter. Maximale ambitie vandaag is wat onze generatie nodig heeft voor een goed leven vandaag en morgen.

In wat volgt gaan we op een aantal onderdelen die raken aan de leefwereld van jongeren kort verder in.

Wonen

Wij verwijzen graag integraal naar ons advies woonbeleidsplan Vlaanderen uit 2013 <https://vlaamsejeugdraad.be/advies/1306-woonbeleidsplan-vlaanderen> en ons advies Beleidsplan ruimte Vlaanderen uit 2017 <https://vlaamsejeugdraad.be/advies/1701-beleidsplan-ruimte-vlaanderen>.

We zetten de adviespunten die hier het meest aan de orde zijn graag nog eens op een rijtje:

Advies Witboek beleidsplan Ruimte Vlaanderen:

- 1 Schuif het terugbrengen van het bijkomend ruimtebeslag niet af op latere generaties. Verplicht ook de volwassenen van nu al om zuinig om te springen met onze schaarse ruimte, want 2040 is hopeloos te laat. Bouw voldoende garanties in om het stoppen van het bijkomend ruimtebeslag ook effectief te realiseren.
- 2 Zet doordacht in op verweving, hergebruik, tijdelijk gebruik en intensivering. Zorg dat ook kinderen, jongeren en hun organisaties hierdoor ruimte en kansen krijgen.
- 3 Bied de nodige garanties zodat elk kind en elke jongere kan opgroeien in een gezonde woon- en leefomgeving.
- 4 Vernieuw de huidige regelgeving om nieuwe en flexibele kind-, jeugd- en gezinsvriendelijke woonvormen mogelijk te maken.
- 5 Maak wonen in stad of dorpskern opnieuw betaalbaar voor jonge mensen. Maak hier een absolute beleidsprioriteit van.
- 6 Transformeer elk dorp en elke buurt of wijk in een topomgeving voor kinderen en jongeren. Maak van de kernkwaliteiten voor ruimtelijke ontwikkeling uit het Witboek BRV een bindend afwegingskader binnen het ruimtelijk beleid.

Advies woonbeleidsplan Vlaanderen

- 7 Maak betaalbaar en kwaliteitsvol wonen mogelijk voor iedereen. Zet zowel in op kopen als op huren.
- 8 Vernieuw de huidige regelgeving om nieuwe kind-, jeugd- en gezinsvriendelijke woonvormen mogelijk te maken.
- 9 Zorg voor een duurzame woningmarkt die spaarzaam om springt met ruimte en energie.
- 10 Behoud de open ruimte, stop ruimteverspilling en verdicht op een jeugd vriendelijke manier. Maak wonen energieneutraal. Heb ook aandacht voor sociale duurzaamheid en streef naar een gezonde sociale mix in elke woonomgeving.



Daarnaast formuleren we nog twee bijkomende aanbevelingen:

Zorg voor goede afstemming met andere beleidsniveaus, in het bijzonder het lokale. De inbedding van het Witboek Ruimte Vlaanderen is een goede zaak.

Klimaatvriendelijk wonen is voor jongeren een specifieke uitdaging. De eerste keuze is de locatie, wonen in kernen moet aangemoedigd worden. We juichen de inbedding van het Witboek Ruimte Vlaanderen in het klimaatbeleidsplan toe.³ De afstemming van de verschillende beleidsplannen zorgt ervoor dat ze elkaar versterken. Wij roepen ook op tot een goede afstemming tussen de beleidsniveaus.

Heb voldoende aandacht voor de situatie van jongeren op de huurmarkt.

Daarnaast vragen we extra aandacht voor de huurmarkt. Jonge mensen zijn vaak huurders en zijn in een zwakke positie als ze willen leven in een goed geïsoleerde woning. Zij dragen de meerkost van een energie-intensieve woning, terwijl ze moeilijk zelf aanpassingen kunnen doen. Financiële incentives kunnen verhuurders over de streep trekken te investeren zonder zelf direct te genieten van de rendementswinst. Ook jonge verbouwers verdienen als doelpubliek van renovatiepremies extra aandacht. Verder vragen we om de regelgeving rond renovatiepremies ook aantrekkelijk te maken voor co-housings projecten.

Mobiliteit

Ook voor het gedeelte over mobiliteit verwijzen wij graag naar een adviespunten uit ons Advies Witboek beleidsplan Ruimte Vlaanderen (<https://vlaamsejeugdraad.be/advies/1701-beleidsplan-ruimte-vlaanderen>) en ons Advies Basisbereikbaarheid:

Advies Witboek beleidsplan ruimte Vlaanderen:

- 1 Kies voor echt duurzame en jeugd vriendelijke mobiliteit. Realiseer een veilig, aangenaam en fijnmazig speel- of verbindingsweefsel gekoppeld aan het groenblauwe netwerk. Zet in op duurzame logistiek.

Advies basisbereikbaarheid:

- 2 Neem toegankelijkheid, verkeersveiligheid, verkeersleefbaarheid, verduurzaming en bereikbaarheid evenwaardig op in het decreet basisbereikbaarheid, en vertaal deze in evenwaardige doelstellingen. Een goed mobiliteitsbeleid is veel meer dan bereikbaarheid alleen.

³ De Vlaamse Jeugd Raad staat achter dat plan, met uitzondering van de timing. Met de huidige timing van de stop op bijkomend ruimtebeslag in 2040 riskeert de huidige jonge generatie nog steeds met grote transportproblemen en risico's op overstromingen te zullen kampen. Bovendien gaat nog te lang kostbare groene ruimte (vaak ook koolstofreservoirs) verloren.



Daarnaast formuleren we nog twee bijkomende aanbevelingen:

Duurzame mobiliteit is meer dan enkel het aanmoedigen van zachte mobiliteit en openbaar vervoer. Zorg dat ook randvoorwaarden zoals veiligheid, gebruiksvriendelijkheid en betaalbaarheid, vervuld zijn.

Transport is uiteraard een sleutelfactor in uitstootreductie. Jongeren verplaatsen zich gemiddeld veel duurzamer dan volwassenen. Zachte mobiliteit en openbaar vervoer zijn voor veel jongeren hun voornaamste transport. Performant openbaar vervoer is dus niet alleen een belangrijke voorwaarde voor effectieve klimaatactie, het is ook een voorwaarde voor veel jongeren om zich naar betekenisvolle plekken te verplaatsen. Voor veilige wegen voor zachte mobiliteit geldt hetzelfde. Alleen als die voorwaarden uitstekend vervuld zijn, zullen meer jongeren ook later, wanneer de auto een mogelijkheid wordt, die goede gewoonten bewaren.

Promoot duurzame manieren van reizen zoals bijvoorbeeld internationaal treinverkeer. Laat de luchtvaartsector volwaardig bijdragen in de strijd tegen klimaatverandering.

Wat transport betreft, moet ook absoluut aandacht gaan naar de beperking van het vliegverkeer. Een eerlijke bijdrage van de luchtvaartsector lijkt ons een logische volgende stap, want pas als treinreizen goedkoper wordt dan vliegen zal voor internationaal transport een *modal shift* optreden. Vlaanderen moet dus actief druk uitoefenen om te komen tot de fiscale verschuiving die het ontwerpplan zelf aanwijst als oplossing.

Duurzame consumptie

Wij verwijzen graag naar ons advies rond duurzame consumptie uit 2011: <https://vlaamsejeugdraad.be/advies/1108-duurzame-consumptie> Hieronder vatten we onze zes adviespunten samen:

De Vlaamse jeugdraad adviseert de overheid om:

- 1 Werk te maken van betrouwbare, duidelijke en objectieve informatie rond duurzame consumptie en dit via verschillende kanalen
- 2 De financiële drempels voor duurzame consumptie weg te werken
- 3 Het aanbod te sturen richting duurzame producten en diensten;
- 4 Bewust haar voorbeeldfunctie op te nemen;
- 5 Werk te maken van een sensibiliseringscampagne en beleidslijnen en –initiatieven om anders en minder te consumeren;
- 6 Bij het uitwerken van beleid rond duurzame consumptie jonge mensen te betrekken.



Daarnaast formuleren we nog een bijkomende aanbeveling:

Werk financiële drempels voor duurzame consumptie weg en wees een internationale koploper in de transitie naar een duurzaam consumptiemodel.

Net als bij volwassenen is er bij jongeren een kloof tussen goede wil en reëel consumptiegedrag. Dat heeft te maken met een gebrek aan kennis over indirecte uitstoot, maar jongeren halen zelf ook de financiële drempel aan.⁴ De idee leeft dat duurzame keuzes opofferingen vragen, financieel dan wel wat comfort of plezier betreft. Op beide vlakken moet een verschuiving plaatsvinden. De financiële drempel moet weggewerkt worden en de perceptie van dat duurzamer ook moeilijker, saaier, minder plezierig is kan ontkracht worden. Minder is soms echt meer, eigendom biedt niet altijd een meerwaarde (streamingdiensten en bibliotheken), lokaal is ook divers, vegetarisch net zo heerlijk en tweedehands origineel. We moedigen de Vlaamse overheid dus aan om een koploper te zijn in de transitie naar een duurzaam consumptiemodel. We staan achter de circulaire interpretatie die het ontwerpplan naar voor schuift en vragen moed bij de uitvoering van de roadmaps, strategieën en plannen.

Maatschappelijke actoren

Focus zowel op jongeren als volwassenen in bewustmakingscampagnes. Bewustmaking via het onderwijs is een goede zaak. Zorg hierbij voor voldoende ondersteuning voor het onderwijs- en vormingsveld en in het bijzonder jeugdwerkorganisaties.

Onderwijs en kennisverspreiding over klimaatverandering worden in het Akkoord van Parijs erkend als belangrijke hefboom voor klimaatactie (art. 12) . Een goede kennis is een eerste stap naar gepast gedrag. Focus voor de bewustmaking over de huidige klimaatverandering echter (ook) op volwassen generaties. Kennis over klimaatverandering zal voor de huidige generatie scholieren en studenten namelijk niet volstaan. De focus voor hen moet liggen op kennis over een duurzame levensstijl, systeemdenken en toekomstbestendige technologieën (vooral in sterk uitstotende sectoren als transport, bouw en landbouw).

We zijn dus blij dat het ontwerp voorneemt het onderwijs- en vormingsveld te ondersteunen in haar maatschappijkritische rol. Ook heel wat jeugdwerkorganisaties spelen hierin een belangrijke rol. Sommige organisaties benoemen dit expliciet in hun missie en visie, maar ook heel wat anderen dragen dit hoog in het vaandel. Al deze organisaties moeten in deze rol ook erkend worden. We moedigen doortastende stappen met grote campagnes en concrete steun aan onderwijsinstellingen en jeugdwerkorganisaties aan.

Klimaatvluchtelingen

Houd rekening met de opkomst van klimaatvluchtelingen. Kaart deze problematiek op internationaal niveau mee aan.

De klimaatsveranderingen zorgen ervoor dat meer en meer gebieden in de wereld, onbewoonbaar zijn of worden. Meer en meer mensen zullen hun huizen verlaten en op zoek gaan naar een nieuwe thuis.

⁴ Zie ons advies Duurzame consumptie: <https://vlaamsejeugdraad.be/advies/1108-duurzame-consumptie>



Adaptatie heeft als doel de weerbaarheid van Vlaanderen tegen de gevolgen van klimaatverandering verder te versterken en ons steeds beter aan te passen aan de te verwachten effecten. Zowel in het ontwerp voor het Vlaams Klimaatbeleidsplan (2021-2030) als in het huidige Vlaamse Adaptatieplan wordt er niet verwezen naar de problematiek rond klimaatvluchtelingen.

Wij vragen dan ook aan de beleidsmakers om dit thema op te nemen in het Vlaams Klimaatbeleidsplan 2020-2030. Beleidsmakers mogen deze vluchtelingenstroom niet onderschatten en moeten zich goed voorbereiden op deze crisis.